

Зубко Марія Олександрівна
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – доктор наук з соц. комунікацій, проф. Грабар Н.Г.

ЖИВУЧІСТЬ КОЗАЦЬКИХ ПРИЗВИЩ

Величезна кількість сучасних українських прізвищ кувалась у горнилі Запорозької Січі. Саме тут вперше виникла потреба офіційної реєстрації великого числа козаків на Запорозькій Січі. Де появлялось безліч втікачів з усієї України. В ті часи існував звичай надавати їм нові прізвища, щоб втікачів не могли розшукати їх власники. Та й козацтво з Гетьманщини, які перебували на Січі на цей час, змінювали свої прізвища на прізвиська. У козацьких реєстрах, складених після Зборівської угоди 1649 року, прізвищеві назви на (енко), наприклад, Голопупенко, Дубогризенко, Петренко, Василенко, Короцюпенко мають абсолютну кількісну перевагу над всіма іншими. Зокрема, у реєстрі Київського полку 1650 року найменування прізвищ на (енко) становлять 60% від усього складу прізвищевих назв. За прізвищем, наданим на Січі, можна було дізнатись про поширені на Україні ремесла, промисли та про характер військової, торговельної діяльності, чим саме займалися прибульці. Наприклад, Сердюк – гетьманський охоронець; Пушкар, Гармаш, Гарматій – козаки, які обслуговували або виготовляли цей вид зброї; Соломаха, Тетеря – прізвище, яке походить від назви страви, яку козаки вживали майже кожний день. Інші прізвища це такі, як Хорунжий, Компанієць, Гардовий, Крамар, Скляр, Саловоз, Стороженко, Мельниченко, Дігтяр, Стельмах, Попович відносяться в основному до роду занять, які виконував козак.

За козаком закріплювалась назва місцевості або міста, села, звідки прибув втікач: Галицький, Чигиринський, Лебединець, Полтавський, Чугуєвець, Волошко, Волошин та інші. Також ми можемо наочно переконатися в широких міжнародних зв'язках та в інтернаціоналізмі Запорозької Січі, де збиралися представники різних націй, народностей і багато козаків одержали такі прізвища як: Лях, Сербин, Литвин, Вірменко, Циганенко, Турчин, Гуцул та ін.

Значну групу прізвищ складають такі, в яких закладена характеристика особливостей зовнішнього вигляду, вдачі, властивостей поведінки Запорізьких козаків. Спостерігалось найбільш типове, промовисте, що впадало в очі, для його визначення вишукувалось найвлучніше слово, яке змальовувало зовнішній чи внутрішній портрет особистості. Це такі прізвища, як: Головатий, Головка, Чуб, Зуб, Носань, Губенко, Шрам, Горбоніс, Сухий, Білий, Слинко, Легкоступ, Швидкий, Покотило, Холодний, Гарячий, Косач, Хмара та багато інших.

Мені також захотілося дізнатися звідки походить моє прізвище. Прізвище Зубко утворене від особового імені Зуб та здрібніло-пестливого форманту -ко. В українців особове ім'я Зубко починає фіксуватися з середини XVII ст. наприкінці 1649. Згадується козак Уманського полку Зубко Гладкий. До XVII ст., як і після того, від імені Зуб у всіх слов'янських мовах утворювалося багато похідних. Найбільше прізвище Зубко поширене на Слобожанщині, зокрема у Печенізькому районі. На одного носія прізвища припадає 292 жителів. Воно налічує 6880 носіїв. Київ (366), Харків (270), Кривий Ріг (167). Отже, нашому роду немає «переводу».